

Att våga ta risker

För den politiske agitatorn är det alltid störande att behöva tillstå att verkligheten är komplicerad, att problemen kan ses ur olika perspektiv och att det sällan finns enkla och självklara lösningar.

Detta är särskilt framträdande i säkerhetspolitiken. Man måste kunna kombinera optimism i det långsiktiga arbetet att skapa bestående fredsstrukturer med pessimism, eller snarare realism, beträffande de påfrestningar, hot och risker som kan inträffa. Men det finns ytterligare en komplikation. Själva arbetet på att förändra det bestående skapar nya risker, likaväl som möjligheter.

För ett par år sedan anklagade socialdemokraterna moderaterna för att tala med kluven tunga i säkerhetspolitiken genom att dels teckna en rosig bild av det framtida Europa de ville att Sverige skulle ansluta sig till, dels måla upp spänning, hot och risker som stöd för sin försvarspolitik. Ingvar Carlsson fann detta ologiskt. Men det är det bara om man tror att verkligheten är enkel och att utvecklingen kan förutsägas.

Ologiskt är det emellertid att göra tvärtom: att vansköta det svenska försvaret och bagatellisera hot och risker, och samtidigt framställa ett EG-medlemskap som farligt komprometterande neutralitetspolitiken. Om man verkligen kunde tänka sig situationer i framtiden, då neutraliteten kunde bli aktuell, borde väl konsekvensen vara att vi behövde ett starkt försvar för att avvärja hot mot oss?

Detta är emellertid nu historia. Efter Allan Larssons fotnot i september 1990 är EG-medlemskap tydligen helt riskfritt för neutraliteten även för en socialdemokrat. Han kan utan att råka i själv motsägelser

fortsätta en försvarsnegativ linje.

Talet om den minskade krigsriskerna blir nu allt mer ymnigt förekommande. Även en del militärer ekar detta budskap, ofta för att stödja patentlösningar som gynnar den egna försvarsgrenen eller det egna truppslaget.

Det mesta som sägs om risker är med förlov sagt strunt. Debatten ger ett intryck av att vi lämnat en tidsålder då alla i varje stund fruktade ett storkrig i Europa till följd av de politiska motsättningarna mellan Öst och Väst och att denna risk försvunnit nu när Öst och Väst är bästa vänner.

Om man med krigsrisk menar sannolikheten för att någon med berätt mod skulle ha startat ett krig i Europa, har denna risk varit försvinnande liten alltsedan kärnvapen tillfördes den strategiska bilden. Ingen makthavare med någon tankeförmåga i behåll torde frestas till en sådan chanstagnation som ett storkrig innebär.

Krig i Europa är därför tänkbart endast i lägen då utvecklingen går ur kontroll på ett sådant sätt att någon makt känt sig stå inför valet – inte mellan fred och krig – utan mellan att angripa eller att själv hotas till sin existens.

Sådana krig kunde tänkas vid en våldsam upplösning av Sovjetunionens satellitstatssfär. Vi slapp uppleva det. Det kan fortfarande tänkas i den fortsatta upplösningen av Sovjetunionen, i samband med inbördeskrig i öst. Om krigsrisk är en funktion av graden av kaos, så har den snarare ökat.

Just nu ser vi faktiskt ett krig mellan två nationer i Europa, Serbien och Kroatien. Vi ser också i detta antydningar om tänkbara spridningsmekanismer genom att omvärlden måste blanda sig i – av huma-

RISKEN I VÅRT OMRÅDE

nitära och egoistiska skäl. Det behövs inte en särskilt sjuklig fantasi för att skissera otaliga tänkbara konflikter mellan stater i det postsovjetiska Östeuropa där Västerlandet på ett eller annat sätt tvingas engagera sig för att stödja de nyfödda demokratierna och där detta kan skapa konflikter med andra parter.

Det är en historiens ironi att Sverige, som av hänsyn till neutraliteten drog sig för EG-medlemskap när EG var en rent ekonomisk organisation och säkerhetspolitiken sköttes av NATO, nu ger sig in i en organisation som i allt högre grad engageras i säkerhetspolitiken i ett instabilt Europa.

Detta är inte mycket att göra åt. De ekonomiska skälen är redan de tvingande. Och säkerhetspolitiskt skulle vi ändå inte kunna leva i "splendid isolation" i framtiden. Europa kan inte längre betraktas som ett antal från varandra avgränsade regioner. Vi har dessutom motsvarande pro-

blem i "vårt" område, där de pånyttfödda baltiska staterna känner starka behov av engagemang västerut.

Det finns sålunda behov av en ordentlig översyn av hela vår säkerhetspolitik. Vi måste var inställda på att tillsammans med övriga fria stater i Europa ta tillvara möjligheterna att forma ett framtida säkerhetssystem på demokratins och marknadsekonomins grund. I den processen kan vi inte väja för de risker som en konfrontation med kvarvarande mörksens krafter innebär.

En risk behöver vi inte ta. Ett land som ännu tillhör de relativt rika behöver inte dra sig för att hålla ett försvar som garderung mot de nämnda riskerna. En nivå på försvarsanslagen på ca 2,5 % av BNP är knappast kvävande — kanske kan det till och med höjas. Ty att gå in i ett EG som blir alltmer aktivt säkerhetspolitiskt med en försvarspolitik tiggarpåse gynnar knappast vår nationella handlingsfrihet.